

ПЛАНЕТАРНИЯ ТРУС И ВЕЧНИЯ ОГЪН НА ОКТОМВРИ

Този трус бе единичен, ала достатъчно силен, за да разтърси цялата планета. Необикновен. И неподражаем, защото бе пръв. . . Подготвян от цялото развитие на човечеството, той го оплоди, за да се роди зарята — не, а слънцето на голямата световна надежда. Тя бе доскоро „утопия“, бе бродещ „призрак“, от който се бояха панически папи и императори, крале и полицаи, царе и магнати. Те и сега се боят. И затова влизаха и влизат в свещен съюз за борба срещу тази велика надежда, превърната от болшевиките в непобедима сила. . . Ала въпреки всички кръстоносни походи срещу нея, въпреки елитните армии на оная Европа, която ги изпрати на Изток, въпреки всички закланения и анатемите, днес, както никога, по-ярко пламенят неугасимите огньове на Октомври, а идеите на Маркс и Ленин шествуват победоносно дори и над оная свят, който е зажаждал да прегърне тяхното знаме. . .

Историята познава много събития, остри конфликти, стихийни сблъсъци, дълголетни походи и стогодишни войни, донесли на човечеството много бедствия и унижения, пожари и глад, смърт, горести и безутешни ридания. Ала събитие като Октомври среща за първи път. По-раншните бунтове, въстания и революции — на роби, селяни и работници — са възпламенявали много мечти, донесли са много величие за човека, много светла вяра и красота. . . И стъпка по стъпка, тези стъпала на историческия процес са подготвяли и натрупвали огън за революционния петербургски взрив, който раздвижи из основи цялата земя. . . Раздвижи и сплоти! За народите този трус бе велико знамение, превърнало се в политически и духовен водораздел на историята, от който започва новото легобруение на класовите битки и на победоносните пролетарски революции. Започва ерата на човешкото съвършенство, на нескончаемия възход към слънцето. . .

Като най-крупно събитие на световното революционно развитие, съзряло в нашата бурна съвременност — Октомври дава огромно отражение върху интелектуалния, политически и духовен живот на света и

прониква в душите и сърцата на милионите честни хора от всички континенти. Младата новообразувана държава, родена от Октомври и от ярката кръв на болшевиките, се превръща в истинска цитадела на мечтите и мира, в непобедимо интернационално отечество за всички революционери и хуманисти, за всички демократи и комунисти от четирите краища на света. Духовната радиация на Октомври облъчва будните съвести на двете полушария. . . Не случайно още съвременникът на Великата октомврийска социалистическа революция — Дядо Благоев — прави следната констатация: „ . . . Тази именно велика революция тури началото на новия свят, който коренно се различава от буржоазния, от капиталистическия и империалистическия свят, който до вчера господствуваше навсякъде. Тя е, която внася днес в целия стар свят дълбок преврат в психологията и съзнанието, в чувствата и понятията, особено в психологията и съзнанието на грамадните народни, досега заблуждавани и потискани мнозинства. Тя е, която днес буди съзнанието и подклажда революционния пламък в поробените, експлоатираните и потиснатите от капиталистическото общество пролетарии и в трудещите се народи и ги прави съвсем не такива, каквито изглеждаха до вчера.“ Тя е наистина, която внася „дълбок преврат“ и в развитието на прогресивната българска литература, и в позициите на почти всички български писатели. Това се дължи както на непосредното влияние на самата революция, така и посредством светската художествена литература, рожда на Октомври. Няма да сме далеч от истината, ако категорично приемем, че в ново и най-ново време, не ще се намери български писател, бил той от по-старото или от по-младите литературни поколения, бил той — поет, белетрист, есеист, драматург или литературен критик, теоретик или историк, който в една или друга степен да не е имал творчески контакт със светската литература, който да не се е учил от един или група светски писатели. Това е аксиома, която не подлежи на никакво съмнение, а може само да се конкретизира по един или други повод.

Дълбокоискрените признания на поета Христо Радевски в тази насока са достатъчно категорични: „Ако някой писател, особено от нашето поколение, каже, че Октомврийската революция с нищо не е засегнала неговото гражданско битие и писателската му работа, то значи, че този писател е мъртво-роден. Но, струва ми се, че такъв писател няма. Всеки от нас по свой начин е възприемал, учил се е и се учи от културата на родината от революцията съветска държава“ („Лит. мисъл“, 1957, кн. 5, стр. 11—18).

Голямата близост на руския с българския език само улеснява тази вътрешна предразположеност на нашите писатели. Но тази близост на езичите не играе определящата роля. Тя се обяснява преди всичко с новата художествена идеяност, с комунистическата целеустременост и с ярката партийност на съветската литература и изкуство, без да се подценява непреодолими стремеж и духовен афинитет на българските художници към качествено новата социалистическа култура, породена като напълно закономерно явление след победата на пролетарската революция. Чрез езика на Ленин и Горки, на Маяковски и Шолохов нашите майстори на словото следят не само постиженията на „братушките“, но и по-значителните завоевания на останалите неславянски, та дори и славянски народи, които стават достъпни в повечето случаи посредством преводите им на руски език. Изобщо проникването на съветската художествена книга у нас има само положително въздействие върху националната ни литература и култура. Макар в миналото това проникване да не е било дело на „нормален“ културен обмен по сключена спогодба, а многостранен, сложен, неегален и многоетапен процес, който тепърва предстои да се изследва и изучава, то съветската художествена литература остава като вечен спътник в развитието на българската литература. И тъкмо затова у нас никой не гледа на съветската литература като на чуждестранна, тъй като никой не я чувства чужда, защото в България тя намери завинаги своята втора родина.

Многобройните наши издания, посветени на 50-годишнината на Великия Октомври, са красноречиво доказателство за органическата близост между културата и литературата на руския и българския народ, слели в едно минало и настояще. . . Ще съсредоточа вниманието си само върху едно от най-представителните издания, посветени на необикновения празник — „Октомврийска поезия“, стихотворен сборник, в който участват деветдесет и осем български поети. Макар поместените стихотворения да принадлежат на поети от няколко поколения, имащи различен натурел и поетически стил, то общото, което ги обединява, е великата любов към „възторженолиците“ (Д. Полянов) творци на революцията. Тя се усеща във

всяка мисъл, тя блести като ярък кристал във всеки искрен и вдъхновен стих. Тази чиста общ е всеобемна, затова съдържа всичките аспекти на многоликия живот: възторг и преклонение пред именни и безименни герои, напoили земята с гордата си кръв; синовна признателност към политическите, военни и духовни вождове на революцията — Ленин, Будьони, Горки. . .; към обикновените матроси на „Аврора“; към милионите комунисти по земята, тръгнали по пътя на Октомври и вървящи непреклонно към великата и заветна цел — да смени на всички хора по цялата планета и да се възцари жадуваната свобода за всички народи. . .

Съставителите на сборника — Никола Фурнаджиев, Първан Стефанов и Андрей Германов — са проявили достатъчно усърдие и усет, за да подберат такива лирични произведения, които понякога макар и не подчинени тематично на основния замисъл, утвърждават по косвен път дълбоката същност на революционния процес, започнал с победата на Великата октомврийска революция. Творбите, посветени на това неповторимо социално взривяване, заедно със стихотворенията, засягащи други моменти от антикапиталистическата и антифашистката борба на народа, дават пълна представа за народностните и психологически особености на новия положителен герой в лириката ни, жадайки за великия устрем на човечеството. И с пълно основание редакторите и съставителите на сборника са поставили за мото крилатия стих на Смирненски:

Ах, летете ескадрони! В устрема ви милиони погледи са приковани със надежда и любов —

който сякаш единствен така силно и внушително изразява съдържанието и пленителния патос на бурната ни епоха.

Друга характерна черта за този сборник е непресекващия възторг на поетите от победоносното шествие на комунизма и от неговите най-разнообразни духовни проявления. Този необичаен възторг овладява и читателя. Революцията е избухнала преди петдесет години, ала тя продължава да покорява умовете и сърцата на много нови хора по света, да ги преобразява и печели за великото дело. Обяснението на тази необикновена притегателна сила се корени преди всичко във факта, че Октомври не е само обикновен революционен акт, а начало на цялостен преобразователен процес на човешкото общество, съпътстван от реализирането на най-възвишените мечти на човечеството. Делото на революцията е озарено от най-хуманната и най-жизнената философия на съвременността — марксизма-ленинизма; възбуждено е и с най-миролюбиви и действени идеали на съвременността. . . И тъкмо затова родината на Октомври се превърна в преден отред на прогреса и в

истински знаменосец на новата комунистическа цивилизация и култура. . .

Поетите от по-старото поколение пишат с подчертана извисеност и съкровена обич за раините и за най-първите победи на младата Съветска държава. Те я олицетворяват като „Обетован рай“ (Д. Полянов); революционният народ се представя като легендарен „Волен богатир“, а Кремъл се съзерцава като „една мечта“ (М. Неволин). Един поет като Емануил Попдимитров вижда в нова Русия и в строгите и герои на революцията действието на столската стихия, възпламеняваща пожара отвъд океана, където се „възгарят“ искрите в сърцето на „влажния Лондон“ и в „суетния Париж“

Възпявам земята
велика,
герите строги,
Русия,
столика
стихия —
пожарът,
що мята
тревоги
отвъд океана
и искри, които възгарят
в сърцето на влажния Лондон,
в суетния Париж!

Не може да не се забележи, че в работите на поетите от по-старото литературно поколение, пък и не само в тях, се усеща творческото влияние на някои автори от съветската художествена литература. Оформила се в изключителна и преломна епоха, в сравнително по-продължителен и противоречив, сложен и труден политически и духовен период, пробвала за изключително кратък период различни творчески методи, съветската литература бързо се домогва до високи художествени завоевания. Тя се явява законен наследник не само на огромното класическо наследство, сътворено от такива колоси на източното руско слово като Пушкин и Гогол, Лев Толстой и Достоевски, Тургенев и Чехов. . . , но и на най-прогресивните традиции на литературите на останалите народи. Големите достижения на новата съветска литература в лицето на Горки и Маяковски, на Блок и Алексей Толстой, на Есенин и Багрицки, на Фадеев и Шолохов. . . имат висок творчески критерий и се превръщат своевременно в естетически вежи, в проверена художествена мярка за пълноценност на по-сетнешните художествени произведения.

Новите търсения се обуславят до голяма степен и от равнището на постиженията на предшествениците. Съветските творци изработват свой художествен стереотип, свои индивидуални подходи за отражение на живота, на революционния му подем и на патриотичния патос на народа. Разбира се, не без колебания, не без трудности, неуспехи и експерименти можа да се постигне необ-

ходимото творческо равновесие, така характерно за значителната част от майсторите на съветската литература. Те откриват верен критерий за подбор на фактите, за откриване на скритите тенденции в развитието на новата съветска действителност, за диалектическото обуславяне на жизнената правда и художественото правдоподобие. Съветските поети бързо правят самостоятелни творчески открития, защото търсят като художници свои опорни пунктове, свои зрителни площадки, за да пречупят през своя поглед бързо променящата се революционна панорама, съзнателно преобразявана по волята на народа. И трябва особено да се подчертае, че победата на революцията разкрепости творческото въображение само на близките до народа майстори на художествената реч. Тази констатация важи със същата сила и за поетите ни от 20-те, 30-те и от началото на 40-те години. Тогавашните активни наши пролетарски и демократично настроени поети, следващи пътя на съветските си братя по перо, работят и творят при старите, дореволюционни условия у нас, в пределите на буржоазна България. И когато трябва да изобразяват българската революционна действителност, когато търсят нови форми за нейното художествено превъплътяване, натрупаният опит на съветската литература се явява сигурно и нееднократно проверено оръжие за художествена борба. Нашата прогресивна литература — поезия и проза — ползува изработените от съветската литература художествени средства, стилови похвати, прийоми, композиционни съпоставки и съотношения, архитектурни и структурни способности, редица нови постановки и значителна част от формалатата се художествена методология на социалистическия реализъм. Това „заимстване“, несъмнено, както при всяко творчество, съвсем не е механично и произволно, а цялостен, сложен творчески процес на индивидуално усвояване, многократно обусловен както от нуждите на конкретната българска действителност, така и от специфичното предразположение на всеки художник поотделно. Но не може да не се подчертае първенстващата роля на обществените, на социалните нужди. В подкрепа на настоящите мисли ще припомним само основателните твърдения на Г. В. Плеханов, който счита, че „влиянието на дадена литература от една страна върху литературата на друга е пряко пропорционално на сходството на обществените отношения на тия страни“. Формално погледнато между отношенията на хората в СССР и на хората от буржоазна България видимо сходство не може да се констатира, тъй като абсурдно е да се провежда паралел между социалистически и капиталистически взаимоотношения. Ала всъщност обществените взаимоотношения в България отдавна са наизрекли и се превръщат в спирачка на прогресивното

развитие. Те са в пълен разрез с производителните сили на епохата. Политическите борби у нас, острата класова нетърпимост и безпощадност по време на Септемврийското въстание и особено по време на фашистката окупация, подсилват и ускоряват необходимостта от революционен скок, от нов обществен строй, от нов тип художествена литература и изкуство.

Не може да не се подчертае, че процесът на това творческо съзряване на новата българска литература и на съпровождащите го сложни взаимоотношения с литературните образи на съветската литература, протича сравнително с по-ускорени темпове, за по-кратки периоди, в сравнение с процесите на съветската литература, защото процесът на естетическото търсене, пробване, преориентация и творчески експеримент у съветската литература е по-дълбок и органичен, по-спонтанен и цялостен, извършващ се при нормални условия. Дълго време след революцията, почти целият период на 20-те и началото на 30-те години, съветските писатели набират творческа височина, експериментират и обобщават своя опит, от който много се интересуват и черпят с открито сърце българските им колеги само че при съвсем други условия. Примерът на съветските писатели е заразителен и затова, че в същото време у нас, при нашите обществени условия на живот съзряват сродни процеси, които насочват към сходни художествени обобщения. Радомирската република, войнишките бунтове, Владайското въстание, железничарската стачка, съпровождащи края на Първата световна война или Септемврийското въстание през 1923-та година дават многообразен материал за обогатяване на родната ни художествена мисъл, за смели граждански решения, твърде сходни на писателите на младата съветска държава (Смирненски, Гео Милев...). Българските поети и писатели, цялата ни творческа интелигенция и трудолюбивият ни народ са извели вече горчиви уроци от националната катастрофа, настъпила вследствие бедствията и униженията на трите пагубни войни. Спасителният път на Съветска Русия и нейният пример действуват като непреодолима магнетична сила върху българските прогресивни и демократично настроени творци на словото, които много бързо съзнават ролята на революцията. Възприемат я като заключителен акорд на една хилядолетна борба, като напълно закономерно явление...

Нещо повече: Христо Смирненски възпява Великата октомврийска революция с такъв патос, с такава динамика, мащабност и величие, както никой друг поет в света по онова време. Няма друг поет наистина, който с такава колосална сила да е съзрял и изобразил революционните вълни на Октомври. Смирненски вижда революцията като своя съдба, като съдба за целия ни

народ. Времето, в което нашият поет създава своите шедеври, е напрегнато и сурово, ала въпреки белият терор, въпреки репресиите, в литературата ни назряват сродни синхронни процеси с процесите в съветската поезия и проза. Високите постижения на съветските първомайстори и разувначи в духовната целина на новото — в литературата и живота — само благоприятствуват да се изостря и по-скоро да се усъвършенствува художественият усет у българските писатели, за да могат с по-голямо майсторство да вникват в националното своеобразие на българската душевност, за да могат по-добре да разкриват характерните закономерности на българската действителност, на най-ярките и явления и перспективи. Тази истина се отнася не само до поети като Полянов, Смирненски, Кюлявков и пр., но и до демократично настроените талантливи поети, които чувствуват благотворното влияние на революцията и на родената от нея художествена литература.

След патетната дата на революцията у нас се забелязват изключително интересни симптоми на раздвижване и гражданско оживление, на смело търсене на нови естетически пътища даже и сред символистите. Октомври разрушава тихия кораб на естетстващите рицари. Разколебава тяхната самоувереност. Те загубват вкус и влечение към плавния ритъм на елегията и потърсват нови хоризонти. Христо Ясенов например заждавя за гръм и грохот, за железни барикади... Той напуска рицарския си замък и изразява един от първите възторзи си от бунтуващия се Петроград. Промени настъпват и в лириката на Емануил Попдимитров. А сам Христо Смирненски отърсва от плещите си воалите на теменужените вечери и усеща с неповторима далновидност и прозрение силата на „северното сияние“. Песните му за северния Спартак, за червените ескадрони на Будюни, за пламтящото сърце на гордата Москва, събрала усмивките и надеждите, сърцата и умове на прогресивния свят, са едно знамение за българската литература и за изграждането на нов път. Експресионистът Гео Милев вижда Октомври като огромен, силен и пламтящ символ, като месия, носещ хиляди надежди чрез червените пламъци, изумили изненаданите очи на света. Той съзира Русия „страшна, и буреносна, и спасителна.“ Жалко е, че в антологията не е избран нито един откъс от „Септември“ или от другите работи на поета, за да се попълни картината на тогавашния ни литературен живот. В същата насока се движат търсенията и на белетристиче критически реалисти.

Изобщо значителният растеж на пролетарската и прогресивно-демократичната ни литература се дължи както на новата революционна вълна, заляла целия ни политически живот, така и на живителния револю-

ционен патос на Октомври. Завоеванията са несъмнен принос в националната ни ху-дожествена скъровищница. Днес никой не се съмнява в естетическите перли на худож-ници като Смирненски, Гео Милев, Ясенов, Кюляков, Л. Стоянов, Багряна, Хрелков, Радевски, Фурнаджиев, Караславов, Вап-царов, Исаев и много други, които биха правили чест на всяка голяма литература. Ала чувствително бихме се отклонили от близостта с истината, ако не признаем, че творческите биографии на тези писатели биха били по-други, ако те нямаша сред своите литературни учители такива първо-майстори като Максим Горки, Владимир Маяковский, Сергей Есенин, Александър Блок, Александър Фадеев, Ана Ахматова, Ми-хаил Шолохов и много други. . .

В най-добрите поетически завоевания, съ-брани в сборника, се оглежда съдбата на нацията ни, нейните родни мащаби и раз-мах, новата политическа логика и светли надежди в развитието на българския живот. Оглежда се неповторимият български модел на художествено мислене и революционно действие, на емоционална реакция и пси-хологически комплекси, жизнен усет, на-ционално самопознание, революционни мечти и демократично устройство. Новите специ-фични измерения и търсения се свеждат не само до езиковото своеобразие, а и до националното самочувствие и самобитност, до координатите на националните ни въз-земания и падения, до цялата ни нацио-нална съдба. Поети като Л. Стоянов, Д. Габе, Багряна, Хрелков, Ламар, Ланков, Фу-рнаджиев, Исаев и др. виждат в Октомври огнедишания герой на епохата, който на-хлува с шум в историята, възпламенява с въз-рва на дръзновението старото човечество и го повежда към великата цел на съвре-менността — комунизма. Затова те славят светлата годишнина с най-голямото завое-вание на епохата — духовния ръст на новия съветски човек:

Той е твоята слънчева истина
озарил днес ярко планетата.

Е. Багряна

Л. Стоянов отъждествява великия руски народ със закрилящия ни бащица стар Бал-кан, всякога „вестяващи“ на народа ни „свобода и живот“, „правда“ и „всечовечност“:

Както Балкана, навъсен хайдутин,
бди над земята ни в синия свод,
тй за народа ни в страшни минути
мисли великият руски народ.

Честност, другарство, правдивост, сърдеч-ност —

те ще пребъдат в грядущия век.
Руската правда е правда човечна —
с нея израстнах и станах човек.

Л. Стоянов

Познатите ни стихове за Октомври и за свързаните с него борби у нас от такива поети

като Смирненски, Кюляков, Ясенов, Раз-цветников, Радевски, Вапцаров, В. Андреев и др. и днес остават все така неувявящи и звучат като тревожни фанфари, възвеща-ващи не само титаническата победа на про-летариата, не само идването на дългоочак-вания ден и „чувения подвиг“, но добиват и по-ново, съвременно звучене, което отеква като светла надежда, че съвсем скоро и „сетният камък“ от древния замък на стария свят ще се срие в пламъците на револю-цията, ще падне в пепелта на забвениято, за да се възцари завинаги „вечна обич, вечна правда над света“. . . И нещо друго: тези стихове разгарят десеторно доверието ни в човека-борец, отдал всичко за търже-ството на своя идеал; те подсилват сгрява-щата ни обич към ленинската партия, най-верния кормчия към бъдещето на нашата съвременност; партия, която и в последния решителен бой“ ни сочи правилния и верен път. . . Отново градивният гений на Москва събира огнените сърца от врящия „разтопен метал“, за да ги сплоти и да задействуват като вулкан от „пламнали души“, жадуващи мир и братство между народите, свобода и щастие за всички хора. . .

Друга група поети актуализират духов-ното съдържание на Октомври. За тях той не е обикновена летописна дата, а по-скоро олицетворение на светлината, веднъж оза-рила лицето на Чапаев, други път — про-бляснала в науката на Мичурин, трети път — в стиха на Маяковский. . . Тази светлина се сочи като нужна духовна радиация за съще-ствуванието на човека. Пеню Пенев олицетворява Октомври като „бойна призовка“ за всеки честен човек, за да е винаги в строя на живота, за да не се страхува от трудностите и всякога да воюва в името на вечно младата революция. . .

За други поети Октомври се откроява в стахановския подем на Съветската страна или в „чудото“ на Отечествена война — сталинградската епопея, ленинградската отбрана, боевете край белокаменната Мос-ква. . . (П. Матеев, Бленика, Н. Маранго-зов и др.).

Темата за Октомври често се сплита и със съвсем делични на пръв поглед явления, чрез които се открива всъщност дълбокото съдържание на съветския живот, завоюван с цената на много жертви (Кр. Пенев, В. Пет-ров, Вл. Голев и др.). Гледането на обикно-вен съветски филм например или жаж-дата за трупане на вещи предизвикват рой мисли, насочващи към голямото в живота на човека, към смисъла на неговото същест-вуване.

Поети като В. Андреев, Д. Жотев, Д. Ова-дия, Ат. Манчев, Ив. Динков и др. възпяват твърдостта, дръзвонението и предаността на героите-антифашисти, показали на дело обичта си към неподебимите идеи на Октом-ври и с мълчанието си пред враговете най-достойно защитили изстрадалата ни родина.

Стихотворенията на Д. Дублев, Н. Вълчев, М. Асенов, Ан. Стоянов, П. Караангов, Сл. Хр. Караславов, Ев. Евтимов и др. са писали по конкретен повод, свързан с техните преживявания. Те превъзсътдават картини от революцията или разкриват прелестите на различни светски градове, хора и тяхното динамично всекидневие. Споменатите поети, пък и още много други като Д. Методиев, Бл. Димитрова, Ив. Радоев, Л. Стефанова, В. Хинкова, М. Ганчев, Г. Струмски и др. сочат красотата на един голям свят, заключен в гордото самочувствие на обикновените светски хора, с които са се срещали. Поетите се докосват до съкровените им мечти усещат pulsa на туптящите им сърца и съхраняват завинаги спомен за тях. Те „разказват“ за скромността на светските матроси и солдати, инженери и строители, космонавти и труженици и за трудното щастие на техния дълг. Светът на дълга, в който хората се ценят за подвига в боя и за неспокойните мисли в труда, за светлите чувства и тревожните пориви на красивите им души. Светските хора разнасят прометеевски огън навред, където се срещат с трудови хора и когато се сприятеляват с тях, остават братя завинаги. Те взаимно стават факлоносци на една нова идеология. Те я носят в сърцата си, разнасят я като нещо съкровено, като заветна шафета към света на бъдещето. Тези скромни хора, родени от бурята на революцията, остават завинаги духовен пример и образец за гражданско поведение. Затова са така топли думите на поетите за тях. Тези хора вървят ръка за ръка не само с много хора по света, но „водят за ръка“ и цялата планета към нейното велико възмъжаване.

Мнозина поети като Ат. Смирнов, Хр. Козлев, Н. Стайков, Ал. Муратов, Ал. Геров, Б. Райнов, Ст. Етърски, Хр. Черняев, П. Пенев, Д. Стефанов, Й. Милев, Ал. Миланов, Л. Левчев, Вл. Башев и др. изповядват своята възхита от прозренията и дълбоката мисъл от иденте, мечтите и революционния размах на Ленин, гласнал вековете по релсите на щастieto, към пролетта на комунизма. В техните стихове има нещо много ново: ние усещаме образа на вождя не с ореола на светеца, а като съвсем близък човек, на когото могат да се поверят тайни; към когото можем да се обърнем за съдействие в трудни мигове; той е разкрит като трудов човек, прост и обикновен като истината, като „вода и хляб, та всеки да насити“ (В. Ханчев); представен е тих като редови другар и загрижен за хората като най-добър съветник и роден баща. Той с основание се нарича „гений на пролетта“ (Н. Стайков), защото у нас с името на Владимир Илич се свързват всички слънчеви помисли, мечти по бъдещето и пролетното щастие на човечеството. И в органическото взаимодействие между неговите мисли и плода на вдъхновения „ни труд разцъфтява усмивката на радостния ни ден. С идването на Ленин и неговото изключително дело, по-бързо зрее

раждането на най-хубавия, най-мъдрия ден, когато не ще има и помен от корист и войни, не ще има злоба и завист и всеки човек ще бъде смел и достоен, откровен и духовно извисен. С името на Ленин се сливат и мечтите за свършенството на света, затова се подчертава неговата необходимост като истинско сърце за всеки жив организъм:

Той трябваше да дойде между нас.
О, трябваше.

Дори ако не беше дошел,
пак щяхме ние да го създадем
и щяхме да го наречем
с най-нежни имена:

звезда,
надежда,
свобода,
възмездие.

Пак щяхме ние да го създадем,
за да го поделим
на милиони части
щастие,
за да го носим в себе си като сърце.

В. Ханчев

Все във връзка с непобедимото дело на Илич и на Октомври, поетите поставят и решават най-актуалните етични проблеми на съвременността. Изричат клетвени думи, искрени уверения и молби да не остаряват духовно, да се запазят чисти при всички жизненни изкушения, за да са всякога в огъня на народните грижи и мечти и за да не се отделият никога от големия път на ленинската партия. . . Човек искрено вярва в сърдечните изповеди и усеща пълна увереност, че светлата обич на тези поети е достатъчно огромна сила, за да ѝ се вярва, че с нея по-бързо ще се развее знамето на Октомври по всички континенти, морета и полюси. . . В тази насока стиховете на Б. Божилов, Р. Ралин, П. Матев, Г. Джагаров, П. Стефанов и др. са твърде показателни. Те предразполагат и насочват към вългбен размисъл за съдбата на нашата революция. Те ни ориентират към значителни обобщения: да се живее достойно и честно; да се обича безрезервно и да се пазят святото дело на комунизма с любовта на безумно храбрите; да се бранят с цената на живота всички наши завоевания и да се държат настрана нечистоплътните; да не се „пенсонира“ революцията, заради уюта, защото Октомври ражда непрекъснато нови и светли истини, които трябва да се бранят и да се отстояват винаги. . .

Трудностите в отстояването на комунистическата истина трябва и днес да се носят с достойнството и благородството на истинските революционери. Защото всяка правда се брани най-напред с невидимия щит на сърцата и мислите ни, за да се подготви благодатната почва за раждането на най-красивия свят: така предварително утвърждаваме неговите нравствени устои:

Нека за наследници безчислени
да оставим в тоя свят на власт
цяло поколение от истини,
въдворени в гражданство от нас.

П. Стефанов

И, струва ми се, че няма друго по-голямо
признание за всеки истински човек от това —
да не прогонва от праговете на нашия живот

новите истини, които той поражда, а да се
бори за тяхното решаване; да воюва непре-
станно за утвърждаването на голямата правда
на революцията, която разгърси света преди
петдесет години и запали неугасимите огньове
на ленинската борба; да се живее така, ^{че} ~~с~~ ^{всички} ~~наши~~ ^{наши} ~~мисли~~ ^{мисли}, чувства и дела да се
подклаждат пожарите на тези вечни огъове.

Христо Йорданов

ЛИТЕРАТУРЕН СБОРНИК „ОКТОМВРИ“

Октомврийската революция, която раз-
гърси целия свят и предизвика коренни про-
мени в обществено-политическия живот на
редица страни, тласна по нов път и духовното
развитие на народите. За българския народ
тя изигра събоносна роля, като определи до
голяма степен по-нататъшното му икономиче-
ско и културно развитие. Достатъчно е да
надзърнем в българската литература от ония
революционни години, за да почувствуваме
неотразимата мощ на новите духовни двига-
тели на националното ни съзнание, създадени
от руската революция. След 1917 година,
целият културен и литературен живот в Бъл-
гария коренно се променя, в произведенията
на литературата отново нахлува народът и
родината, променя се световещането на бъл-
гарския писател, създава се качествено нова
литература на социалистическия реализъм,
засилва се демократично-реалистичното на-
чало в творчеството на почти всички значи-
телни творци. . . Тези процеси са твърде
дълбоки и сложни, те в различна степен за-
сягат различните творци и стават достъпни и
понятни само чрез непосредственото запоз-
наване с художествените творби, родени
пряко или косвено от Великия Октомври.
В това отношение новоизлезлият белетристич-
ен сборник „Октомври“ е значителен принос.
Той илюстрира основния, неопровержим
процес на дълбоко идейно и естетическо пре-
устройство в българската литература и въз-
раждането на нейните революционни tradi-
ции. Този сборник излиза по случай 50-го-
дишнината на Великата октомврийска социа-
листическа революция под редакцията на
Здравко Сребров, Йордан Радичков, Камен
Калчев, Невяна Стефанова и Розалия Ликова
и съдържа по една творба от тридесет и седем
изтъкнати български белетристи.

Най-голямо постижение на сборника е ши-
ротата и многообразието в тематичния обхват,
които се дължат на правилното виждане на
съставителите и сполучливото им ориентиране
в богатия художествен материал. Те схващат
влиянето на Октомврийската революция над
българската литература не само като пряко
отражение на самата революция, нейните идеи

и последвалите я у нас революционни събития,
а като дълбок процес на революционизиране
и идейно-естетическо узряване, който започва
от 1917 година и трае до днес. Затова от три-
десет и седемте художествени творби, поме-
стени в сборника, само седем са в непосред-
ствена връзка с руската революция: „Октом-
врийски светкавици в германската лавка“ от
Людмил Стоянов, „Червената лента“ от
Здравко Сребров, „Разговор“ от Петър Аджа-
ров, „Прощавайте, другари!“ от Бончо Не-
сторов, „Цветя за болшевик“ от Спас Кра-
левски, „Пробуждане“ от Харалан Русев и
„Куриерът“ от Серафим Северняк. Всички
останали разкази се отнасят за напрегнатите
години на антифашистката борба, Отечест-
вената война и изграждането на социализма.
Колкото и различни да са задачите, които
времето поставя пред героите и авторите —
всички те носят идейния заряд на Октомври,
следват неговите завети, стремят се към прав-
ственото извисяване на неговите водачи и
изпълнители. Октомврийският облик на це-
лия сборник се дължи и на единството в ме-
тода на изображение. Всъщност това е сбор-
ник с избрани творби от българската револю-
ционна проза. Представени са автори от раз-
лични поколения с произведения, писани в
различно време, с различни художествени
задачи, в различна степен издържани като
произведения на изкуството. В хронологи-
ческата последователност, в която са поме-
стени в сборника, разказите бележат пътя на
развитие на пролетарската белетристика,
идейно-художествените ѝ търсения, много-
образната ѝ проблематика. В сборника се
съживява революционната атмосфера на 20-те
30-те и 40-те години, в която пламтат огньо-
вете на Октомври, запазва се за поколенията
непокътнат образът на революционера, на
„обикновения човек“, изправен пред неимо-
верни, непреодолими трудности, узрял за под-
виг и саможертва.

В седемте разказа, които са в пряка те-
матична връзка с Октомврийската революция,
са пресъздадени напрегнатите военни години,
когато в Русия революцията е в разгара си и
„Октомврийските светкавици“ проникват дъл-